

Nr 805

Av herrar **Gustavsson** i Alvesta och **Fälldin**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående stöd till barnstugor m. m.

(Lika lydande med motion nr 652 i Första kammaren)

Samhällsomvandlingen har medfört en genomgripande förändring av kvinnornas situation i olika avseenden. Ett framträdande exempel härpå är att ett mycket stort antal gifta kvinnor och mödrar till minderåriga barn numera är verksamma i förvärvslivet. Denna speciella företeelse torde ha sin grund bl. a. i den ekonomiska utvecklingen, den bättre utbildningen och i det krav på jämlikhet med männen som med all rätt framförts och framföres av kvinnorna. Utvecklingen på detta område har emellertid medfört problem till vilkas lösning samhället måste medverka på olika sätt. I propositionen nr 62 behandlas ett sådant problem, nämligen frågan om tillsyn genom daghem av de förvärvsarbetande kvinnornas barn i förskoleåldern.

Åtgärder av den art som förordats i propositionen är utan tvekan väl motiverade. Skall kvinnornas befogade krav på jämlikhet och lika möjligheter i förvärvslivet kunna tillgodoses måste det finnas en service i fråga om barntillsynen. Därjämte är den ekonomiska situationen sådan för många av de berörda kvinnorna, särskilt ensamstående mödrar, att samhällets medverkan vid barntillsynen även i ekonomiskt avseende är en absolut nödvändighet. Någon erinran mot att samhället intensifierar sina ansträngningar i fråga om daghemsverksamhet och liknande kan inte göras.

Vid ett och annat tillfälle har från vissa håll yppats farhågor för att omhändertagande i daghem skulle ha en menlig inverkan på barnens psykiska utveckling. Dess bättre har dessa farhågor visat sig starkt överdrivna. Det bör dock uppmärksammas att man på sakkunnigt och vetenskapligt håll framhållit att vistelsen i daghem kan förutsättas innebära vissa risker för barnens utveckling. Från barnavårdshåll har sålunda framhållits att vistelsen i daghemmets kollektiv alltför stor del av dygnet kan bekomma barnen mindre väl och att t. ex. halvdagshem med 5—6 timmars vistelse ur den synpunkten vore att föredra. I det sammanhanget får betydelsen av deltids-tjänster för de förvärvsarbetande kvinnorna understrykas. Från medicinskt håll har det framhållits att det ur barnets synpunkt i allmänhet är att föredra om modern själv kan ha hand om omvårdnaden under de första levnadsåren, som är av grundläggande betydelse för barnens utveckling. Det bör betonas att dessa uttalanden gäller förhållandena i allmänhet. Många

variationer och avvikelser finns givetvis i de enskilda fallen. Det bör också uppmärksammas att det inte finns någon tillförlitlig grund för bedömning av hur stora de olägenheter är som avses i uttalanden av här åberopad art.

Enligt vår mening finns det starka skäl som talar för en prövning av frågan huruvida inte ett direkt ekonomiskt stöd till kvinnor som själva ta omvårdnaden av sina barn under de första levnadsåren borde finnas som ett alternativ till samhällets åtgärder för att ombesörja barntillsyn genom daghem och liknande. Ett skäl är givetvis vad som ovan återgivits beträffande heldagstillsyn i daghem och daghemsvistelse under de första levnadsåren. Ett annat starkt skäl är önskemålet att kvinnorna bör ha valfrihet mellan att upprätthålla förvärvsarbete och att vara mor fullt och helt och således ta omvårdnaden av barnet eller barnen i hemmet. Denna valfrihet kan inte nu sägas vara en realitet. För många av de berörda kvinnorna är det en ekonomisk nödvändighet att upprätthålla förvärvsarbete.

Dessa spørsmål har flyktigt berörts i promemorian rörande familjeberedningens översyn av daghemsfrågorna. Tanken på ett alternativ till samhällets service i fråga om barntillsyn har emellertid avvisats under hänvisning till att ifrågavarande spørsmål är outredda och att den politiska opinionen inte är mogen för dylika åtgärder. Någon grund för antagandet att den politiska opinionen inte skulle vara mogen anföres inte. Uttalandets relevans får därför ifrågasättas till denna del. Enligt vår mening finns det goda förutsättningar till erforderligt underlag i den politiska opinionen — i vart fall något på sikt — om en utredning utvisar bärande skäl för ett ekonomiskt stöd som alternativ till samhällets barntillsynsservice.

Hittills har dessa spørsmål i största utsträckning bedömts ur ekonomisk synpunkt. Det råder inte någon tvekan om att de förvärvsarbetande kvinnorna spelar en mycket stor roll i produktionen och att ett uteblivande av de berörda förvärvsarbetande mödrarnas insats skulle medföra betydande konsekvenser. Kostnaderna för barntillsynen är dock betydande. Inbegripet kapitalkostnaderna torde kostnaden per barn och dag vid daghem få beräknas till 35—40 kronor. Den samhällsekonomiska vinsten är således inte så stor som det nominella värdet av kvinnornas insats i produktionen, och den samhällsekonomiska vinsten torde i flertalet fall helt utebli om moderns förvärvsinsats förutsätter att mer än ett barn erhåller daghemsvård. Enbart de ekonomiska faktorerna får emellertid inte vara avgörande. Också sådana skäl som kvinnornas valfrihet och goda betingelser för barnen måste beaktas.

Det måste även beaktas att också de hemarbetande mödrarnas insats har ett ekonomiskt värde men därjämte ett värde som inte är ekonomiskt mätbart. Det måste sägas att samhället inte ekonomiskt gottgör de hemarbetande mödrarna i den utsträckning som skulle vara motiverad med hänsyn till deras viktiga vårduppgift, som är av grundläggande betydelse för det

framtida samhället. Om stat och kommun påtar sig tre fjärdedelar av driftkostnaden vid daghemmen, vilket medför att de enskilda svarar för ca 16—18 procent av totalkostnaden, ligger häri en ekonomisk förmån som kan motivera ett visst stöd även till de hemarbetande mödrarna. Enligt vår mening bör det spörsmålet nu tagas upp till allsidig utredning.

Beslutet av 1962 års riksdag om förlängning av tiden för moderskapspenningen till 180 dagar måste ur här förevarande synpunkter hälsas med tillfredsställelse. Genom beslutet har skapats bättre förutsättningar för mödrarna att under den första spädbarnstiden själva ha vårdnaden av barnet, dock inte för längre tid än som ur medicinsk synpunkt får anses vara en knappt tillmätt amningstid. Det kan givetvis diskuteras att ytterligare förlänga tiden för moderskapspenningen. Hela det åsyftade problemet torde dock inte kunna lösas genom ett sådant tillvägagångssätt. Någon form av särskilt barnbidrag synes vara en god lösning. Frågan om hur stort detta bör vara och under hur lång tid det bör utgå får givetvis övervägas vid närmare utredning. Det synes dock inte lämpligt att välja en utformning som innebär ett lågt belopp per dag under relativt lång tid. Även om ett högre bidragsbelopp per dag medför att den tid under vilken stödet lämnas inte blir så lång, torde en sådan utformning vara att föredraga, emedan mödrarna då verkligen får goda förutsättningar att ta hela vårdnaden under den tid stödet utgår. Väljes denna utformning kan givetvis en successivt genomförd förlängning av stödets utsträckning i tiden komma i fråga.

De ensamma mödrarnas situation bör särskilt uppmärksammas vid utredningen, men de berörda frågorna får inte avgränsas till dessa mödrar. I princip måste alla mödrar inbegripas. Något skäl att utesluta en del mödrar vid ett ekonomiskt stöd som alternativ till samhällets insatser och förmåner i fråga om barntillsynen kan knappast finnas.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 62 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om allsidig utredning av frågan rörande ekonomiskt stöd till hemarbetande mödrar med barn i förskoleålder, avsett att utgå som alternativ till och i stället för samhällsstöd för barntillsyn genom daghem o. d., och i syfte att för berörda kvinnor skapa bättre förutsättningar för fritt val mellan förvärvsarbete och barnomvårdnad i hemmet.

Stockholm den 2 april 1963

Rune Gustavsson
i Alvesta

Thorbjörn Fällidin